

GYÓGYSZEREK I.

XVII. sz.

-
- 1 Mész fel font, aloës ket lat, gubia rubeum ket lat, aurea bacca ket lat, grispan ket lat, galiczkö ket lat, timso ket lat, ember vizelleti egy lat, ökör vizelleti egy lat, fekete üröm gyökör ket lat, appro boytorjan ket lat, eczet erős ket lat, timporald es földz erössen öszve.*
 - 2 *Szem fajasrol.* Az celidoniát megh kel törni mind viragostol mosarban, es megh kel facsarni ruha által. Töry cikorom kandit bele, es egy keveset bocsass az szemeben.
 - 3 *Rodtbadasrol.* Alges mirhaasit törd megh erössen porol, ted egy kis mazos csuorban, tölcs jo bort rea keveset, osztan melegics jo erössen megh, az utan marcs tiszta ruha mohot bele, azzal ragd be az rothadast, mind addigh, mighlen megh pirossol szepen az szele.*
 - 4 *Az kinek iz eszi az fogat.* Szerecsen diot, mezet, timsot, mastixot földz megh, azzal dörgöld.
 - 5 *Deak uillum.* Fa olay ket font, glet egy font, nyal egy font, az nyalhoz kel fejer malva gyöker, feir lilium gyöker, fenum grecum, len magnak az liszti, veres hagyma fejek, ezeket megh kel törni, megh kel földz, ugy kel egy fontot köziben önteni, s ugy kel földz szepen.
 - 6 *Fő fajas ellen.* Rosa mez, rosa olay, rosa eczet, rosa viz, tikmon fejere, mindenikfele egy arant legyen, mosarban öszve kel törni, azt az vak szemere kel kötni.
 - 7 *Regbi sebre.* Mondola magh fel fontnak az fele, nad mez, canfor egy dragma, egy keves fa olay, egy keves bor, ezeket törd jól öszve ruha mohra, kennyed, s ugy ted az sebre.*
 - 8 *Tekerő csemer ellen.* Fodor menta, feir menta, csombor, Isten faja, szököfü, törsöld megh, kösd taskaban, parold megh borral uy teghlan, kösd jo melegen az hasara.
 - 9 *Regbi sebes labrol.* Az otatlan meszet megh kel törni, az utan megh kel szitalni, egy tiszta csuorban kel rea tölteni, had allyon egy nap rayta, osztan mas nap delkor el kel rola szürni, ismet uyob vizet kel rea tölteni, harmad napigh mind uy uy vizet kel rea tölteni, hogy az ereje ki ne mennyen, az utan [.] megh kel aszalni, megh szitalni, osztan fenyü viaszal, az utan barany fadgyuval, tehen labnak az velöjet, terpentinat, ezeket megh kel földz mint egy diacoriumot, keverni kel, az osztan kemen leszen mint egy diakorium.
 - 10 *Súlyröl valo.* Az eökör farknak az tövet viaszban kel gyurni, tizen ötöd napigh az gattya köteleben kel hordozni. Ha az nem fogh, az porcsint megh kel

- szedni, megh kel aszalni, osztan tikmonban kel megh enni három reggel, mind ki szabadulsz belöle.
- 11 *Ver hasrol.* Egy szerecsen diot mes neggye, megh negy szelet kenyeret, es ösd megh borral, hincz megh az edgyikre az szerecsen diot, es ejomra ed megh azt az egy nap, azonkeppen az töb reszetis az negy [.] reszet negy nap.
- 12 *Turos szárnak.* Negy penz ara timso, feleni onklet, ket penz ara temjen, egy penz ara grispan, ezeket törd megh, szitald megh, es egy keves bort rea, s egy penz ara eczettel, egy keves fa olay, főzd megh, es ha sebe leszen, az sült törröllyed, csinal ires ruhat rea, az higjaval kennyed, es boros ruhaval.
- 13 *Halyoghrol.* Keres amaz cöregh handgya monyat es szed egy üvegben, mikoron pedigh az hö kemenczeböl az melegh kenyeret ki szedik, hasics megh edgyiket, azt penigh ted bele, az el olvad az üvegben, az hë kenyertöl vize leszen, es azt minden reggel háromszor cseppencs az szemeben, es el vesz.
- 14 *Ver hasrol.* Az gombanak az tövet aszald megh, három reggel egy tikmonyat süs higan es azzal sozd megh, ad megh enni, de az harmadikat öregen süsd, hincz jo böven megh vele.
Ezis jo utanna: vegy három penzara timsot, főzd megh tiszta vizben, s azt igya.
- 15 *Orbanczrol.* Bor eczettel, timsot, temjent, laurea baccat, ket tikmonyat, ezeket mind egyben kel csinálni fazekben, jo erőssen kel főzni, azzal kössed.
- 16 *Az ki vert okadik.* Az retket törd öszve gyömberrel, ves egy kis meszetis köziben, mastixotis, es temjent bele, es azzalis törd öszve kemennyen.
- 17 *Sarga irnek valo szerszam.* Sarga viasz, fenyü viasz, (barany) fadgyu, lab sirt, terpentinat, ezeket öszve kel főzni, mind addigh, migh megh for.*
- 18 *Feir irnek valo.* Iros vay, fa olay, eget bor, timso, temjen, ezeket . . .*
- 19 *Fekete viz rothadasrol.* Mastix egy latt, mirha fel lat, aloës egy lat, galiczkö egy latt, galles fel latt, ezeket törd öszve mind erős eczetben, főzd megh edgyüt, az utan ös rosa vizez rea, forrald megh benne. Jo rothadasra.
- 20 *Az mely aszonyi allatnak az csecsiben akar kelni.* Az popiomnak levelet, es az csuda fanak az levelet törd öszve vayban, osztan egy kis csuporban megh kel melegiteni, az utan az csecsire kel kötni.
- 21 *Torok gyik ellen.* Az fejer liliumnak az viragat, az mely közeparant vagon, szed azt, es az székfünekis az bimbojat hand üvegben, tölcs fa olayt rea, ted az veröfenyre.
- 22 *Az mely ember seb miat nem szolhatna.* Szöllöben a' vagy mezöben az ki csiga vagon, appal narancsalma [!] heyaval főzd megh feier borban, de minek elötte megh adod innya, emesztö allato.
- 23 *Saletrom oltasara, kit puskaaval lönek.* Sos kaposzta leve, bab liszt, timso, mastix, temjen, csinald öszve, es azzal megh kel löni.
- 24 *Ob sebnek valo viz.* Mirra, aloës, harminczöt [!], comfor egy, temjen egy, timso egy, galiczkö egy font, ezeket egy mazos fazekben megh kel főzni, ki tiz pintes volna, es azt egy desaban kel tölteni, osztan az sebess labadot bele kel tenni, akar minemü helyen legyen rayta, es egy oraigh benne kel tartani, es ugyan azon vizzel be kel kötni az sebet, es le nem kel veszteni az vizet, mert töbzsöris jo, es ha megh fogyat . . .*
- 25 *Az fa olayt ted egy medenczeben az tühöz, es az szarvas fadgyat, az viaszat, es az fenyüt tozot, edszersmind bele, es kevericsed, hogy megh ne egjen, es gyuladgyon, az utan az gletet megh törven vesd bele, es keverd el benne az temjent, es görög fejert, az terpentinat edszersmind vesd bele, es elegics osztan az camfort, es az mastixot megh törven es szitalvan vesd bele, es keverd*

- el benne erössen. Az miniumot legh utolszer vesd bele, es keverd el jól benne, hogy megh ne egjen, es hogy jó fekete volna, ved ki az tüzből, osztan hogy megh hül, takard papirosban, es ted el, ugy kösd vele.
- 26 *Flastrum turos labrol es o sebről.* Viasz, terpentina erős eczet, eget bor, galiczkö, timso, temjen, grispan, betonica, utifü, chelidonia, laurea bacca, tormentilla. Az viaszat, terpentinat, eczetet, eget bort edgyszersmind ted az tüzhöz fazekban, hogy megh aludgyon, osztan az galiczkövet, az timsot, az temjent, az grispanat megh törve, szitalva kel bele vetni, es el kel keverni benne, az utan az utifüvet, betonicat, chelidoniát megh kel törni es szitalni, edgyszersmind bele kel vetni, es erössen megh kel főzni, es keverni. Az tormentillat törd megh, szitald megh es vesd bele, földz megh erössen ezis, mar legh utolszer megh törve es szitalva vesd bele az laurea baccatis, földz erössen benne, az utan osztan az kemen vasznat marcs bele, es had hülyön megh, azzal kössed az sebet.
- 27 *Feier citrum uy sebre jó.* Terpentina, fa olay, szarvas fadgyu, feir ray viasz, temjen egy latt, eget timso, görögh feir ket latt, canfor keves, mastix keues, fenyü toboz. Az fa olayat, az szarvas fadgyat, es terpentinat, az fenyü tobzot, edgyszers-mind ted az tüzhöz egy medenczeben es földz jól erössen, az feier viaszatis vesd bele, had oluadgyon el benne, osztan hogy megh oluattanak volna az szerszamok, ved ki az tüztől, es az temjent törd megh, szitald megh, keuerd el benne, az utan az timsot törd megh, szitald megh, uestd bele, es keuerd el benne, az mastixot, az canfort törd megh, szitald megh, vesd bele, azokat is keuerd el benne mentöl utolban, az görögh fejertis uestd bele, es keuerd el benne erössen, az utan szics egy keues eleuen szenet, es az medenczet ted rea, hogy melegüllyön megh, de megh ne forjon, es mind keuerd osztan, hogy szepen megh lagyult volna, ued ki az tüztől es keuerd erössen egy keuerő faual, hogy megh eledgyüllön, az utan hogy szepen kesz volna, csinald szelenczeben, osztan azt kend ruha mohra, s ugy ted az sebre.
- 28 *Az mely seben megh indul az in viz.* Kömeny magot törue, csengő leuelet, ezeket földz megh rosa olayban, es hogy földz, ös egy kis vizet bele, azalis földzed egy kevesse, es löyed uele.
- 29 *Zöld flastrum.* Viasz nyolcz latt, bors egy latth, gyömber tiz latt, szekfü egy latt, mastix egy lat, szerecsendio negy latt, görögh feir ket latt, timso ket latt, fenyő viasz jó böuen legyen benne.
- 30 *Flastrum regi turos labra.* Fenyő toboz egy latth, viasz egy latth, uay egy latt, töröt bors egy latt, ezeket mind egyben földz megh, keverd joll, es ued ki az szentöl, vegy tiszta ruhat, marcs azt bele az flastromban, jól megh vonogassad az ispollal benne, jó melegen kösd vele az reghi sebet.
- 31 *Verről valo jó orvossagh.* Harom tyukmonyat süs megh jó kemenyen, es hamozd megh, hasogasd megh, az timsot törd megh jó lagyan, hincsd megh az tikmonyat vele jó erössen, es az betegh ember egye megh.
- 32 *Veres deakorium.* Ehez kel minium, vegy fel font olayat, terpentinat, canfort, arany gletet, viaszat, ezeket földz egyben.
- 33 *Kinek farka megh uest.* Egesd megh az borköuet, azzal hincsd az sebet haromszor, annak utanna csak mossa rosa uizzel az sebet, ha belöl volna hogy jarna ki az lyukan belöle, földze megh tiszta vizben akar lughban, az timsot, temjent, szerecsendiot, grispanat, ezeket törje megh osztan, ugy földze megh, ezzel löye megh földzköndöuel, ha penigh megh dagadt volna, marcson ruhat bele, es tekerje be vele jól.
- 34 *In viz állatasrol.* Vegy timsot, galiczköuet, feleni grispanat, mint galiczkö, az tyukmonyat földz megh kemennyen, es az timsot, galiczkövet, grispanat törjek jól

- egyben az megh fõt tikmon fejerevel, ruha által megh facsarjak, vegyek vizet, es az honnet ki jarna az in viz, ruha mohot marcsonak bele, azzal kössek. Ha öklelemből jön, föcsköndövel löyek megh ugyan ezen vizzel.
- 35 *Ciraban [!] flastrum.* Kalafonya fel font, haj fel font, viasz fel font, barany fadgyu fel font, vay fel font, ezeket edgyüue kel szürni ez öt fele szerszamot, az töb szerszamokkal egyetemben, az kik köuetköznek egy mas utan, ugy mint szekfü három nehezek, grispan három nehezek, galiczkö három nehezek, ezeket öszue kel főzni, es ugy marcs ruhat bele.
- 36 *Merigy es tüzes daganath ellen.* Vegyed az földi bodzanak az töuet, az mely nem fas, az job, az mely penigh fás, annak az heyat vegyed, mosd megh ötet, meteld megh jo aprpon, es ted egy mazos csuporban, es tölcs egy icze fa olayat rea, föld el benne az fa olayat harmad reszeighlen, az utan ved ki az tüztöl, hidegics megh, osztan szürd megh, uesd el az földi bodzanak az töuet, az olayat penigh tölcs le egy mazos csuporban, mennel nagyob pokot talalsz eleuenen, vesd bele az olayban, had allon benne be fedue. Ezzel kennyed azt, az kinek merigye vagyon, a' vagy emeszkedik rayta, es megh gyógyul.
- 37 *Farkas sebről valo oruosság.* Vegy borsot, es az csiganak az heyat, egyenlő mertek szerint, törd megh ismet papa füuet annyit, az menyi az csiga heya, es bors, törd megh ez három felet, elegics el, melyeknek az porat bocsassak az sebben mind addigh, migh megh nem gyógyul.
- 38 *Ver allatasról.* Egy keues galiczköuet, tikmony szekit öszue kel csinálni, de megh kel az tikmony szekit szaraztani, ugy kel az erben funi, egy kis ruha mohot rea kel tenni, kivöl arra egy kis uankost es megh áál az veér.
- 39 *Feir ir mindenfelere jo.* Mindennel töb legyen temjen, timso, canfor keues, mastix keues, laurea bacca, tikmony fejere jo böuen, rosa viz, egetbor, iros uay. Az temjent es az tímst törd es szitald megh, uesd egy tiszta mosarban, es az tikmon fejeret üsd rea az mosarban, es törd megh erössen öszue, az iros uajatis uesd bele, aztis törd erössen benne, osztan az eget bort, az rosa uizet edszermind kel bele vetni, es el kel benne erössen keuerni, az utan osztan az canfort, az mastixot, az laurea baccat külön külön kel egymas utan bele uetni, de megh kel törni es szitalni, de hogy bele veted, erössen kel törni edgyüt, osztan hogy megh készül, ted tiszta szelenczeben, es ugy kel kenni az ö faydalmat vele. Probatum est.
- 40 *Az kinek farka megh uesz.* Hapaticum egy latt, fejer temjen egy latt, arany glet egy latt, temso egy latt, egy icze bor, ezeket jo erössen megh kel főzni, azzal kel kötni.
- 41 *Ob sebnek valo ir.* Barany fadgyat, feir szurkot, fa olayat, viaszat egy egy mertek szerint legyenek, az temjen annyi legyen mint az viasz, timso legyen feleni, ezeket forrald öszve, az köuetis megh rontya az emberben, hanem hughatik.
- 42 *Szürke deakorium.* Lapis claminaris nyolczat fel latt, feir uiasz hatot fel, szaruas fadgyu hetetfel, tures albi nyolczatfel lat, mastix egy latt, canfor ket latt, mirra ket neheze[k].
- 43 *Feier deakorium.* Feier uiasz, mastix, terpentina, arany glet, görögh feir, canfort.
- 44 *Fekete deakorium.* Viasz, fa olay, arany glett, temjen, terpentina, erössen kel főzni.
- 45 *Uy sebről valo, kinek vere megh nem al.* Törd megh az aloest mosarban, ös rosa olayat hozza, az utan törd jól erössen borban, es kösd be vele.
- 46 *Az kinek fület kette uagyak.* Tegy terpentinat az mosarban, es bocsas egy

keues eszetet hozza, es törd erössen vele, es olyan leszen, mint az szept feir citrium, ebböl czinaly ires ruhat az orrara a' uagy az fülere.

- 47 *Az kinek megh veszi az labat az hidegh.* Az birs almat aszald megh, es ted porra, es hinc be uele, s megh gyogyul.
- 48 *Oh sebnek valo uiz.* Vegy eczetet, föld erössen megh egy fazekban, es ves zabszalmat beleje, es kös egy kis posztoban tiszta hammat, hogy megh fö, ued ki az tüztöl, had megh hidegedni, az utan ves galiczköuet bele, es az vízelle-tet, es szüird megh tiszta poszto altal, azzal mossad az sebet.
- 49 *Zöld citrium.* Fa olay, uy uiasz, szaruas fadgyu, grispan, tehen labnak az föli, es fenum graecum.
- 50 *Emplastrum hust nevelni.* Fa olay három font, arany glett ket font, eczet tiz font, utolszor grispan. Edgyszer az mely sebre kötik, fel neveli az hust, es az faydalmatis megh engeszteli.
- 51 *Emplastrum minden sebre jo.* Arany glett negy latt, ezösz [!] glet negy latt, lapis claminaris negy latt, fa olay nyolczad fel latt, ha töb olay szüksegh, megh latod aztis, mikor brobalod, hogy el fözhessed, az utan ues ket latt veres port bele, az adgya megh az ö szinet, az utan ued ki, ted hidegh vízben, es az utan kösd ruhában, es föld megh egy keuisse melegh vízben.
- 52 *Emplastrum regbi turos labra.* Feir viasz negy latt, szaruas faddgyu negy latt, terpentina negy latt, görögh feir ket latt, mercurium, eget bor egy latt, egetet timso egy latt, gyömber egy latt (nehezek) szekfü megh annyi, mastix három latt, temjen tiz latt, trutia praeparata tiz latt, lapis claminaris negy latt, canfor egy latt, rosa olay három latt.
- 53 *Emplastrum szürke, mindenre.* Onglet negy latt, aresina negy latt, görögh feir három latt, arany glet negy latt, terpentina egy latt, megh kel szept lassu szen-nel főzni.
- 54 *Emplastrum thurra valo.* Sarga viasz tizen hat resina, nyolczat fel latt terpen-tina, mirra, mastix ket latt, bonus arminus negy latt, szept közep szennel kel megh főzni, s mint egy oraigh. Mirrat, mastixot, temjent utol kel bele vetni.
- 55 *Kenő ir minden faydalomra igen jo.* Keres medue hayat, szün a' uagy töuises diszno hayat, viaszat, fa olayt, ezeket főzze öszue, szaruas (fadgyuval) hayjais kel, es ezzel kend az faydalmat, jól a popiommal.*
- 56 *Tökösseghről valo.* Az nadaly fünek az töuet föld megh teyben, es jo melegen kösd rea, az menyire el türheti, es had allyon harmad nap rayta, de elsőben fel kösd az belit, es ugy kösd rea, megh gyogyul.
- 57 *Belső hasznai.* Ha az nadaly fünek az gyükeret megh mosod, törd, mezes (eczetben) vízben megh főzöd, gyakran iszod, az tüdöt megh tisztittyta, verpö-kest tisztit, mely fajast gyogyit, szakattaknak hasznos, az kinek veseje fay igen jo. Az gyükeret vízben főzni uagy porra tenni, vízben innya adni az kinek ve-seje fay, az kö ha bantya. Ha az leuelet, gyükeret, viragat borban főzöd, id megh, ver hast gyogyit, az aszonyi allatok veret megh allattya, mezes eczetben ha főzöd, es iszod, szakadast, tökösseget gyogyit, es ha vizet iszod siropet csinalsz belöle, rekedest, szomjusagot gyogyit.
- 58 *Külső hasznairol.* Ha az gyükeret megh törd ez fekete nadaly fünek, az uy sebet öszve forrasztya, az alfelnek az eö dagadasat megh allattya, ha az sili-cionak [!], az az, az ronto fünek az leueleuel öszue törd, az sebre dagadasra kötöd, az szemerem testnek tökösseget ha kötözöd az ket füuel, el rontya, söt az seböket öszue forrasztya, ha edgyüt főzöd, serest, szakadast igen jo uele kö-tözni, kenni, es hayal öszue törüen, jo főzuen az gyükeret.
- 59 *Veres olayt igy kel csinalni.* Az csöngö fünek az viragjat hand fa olayban, es

had benne egy néhány nap, had erjek, es az utan tölcs egy medenczeben, es ues fülben eresztö füuet bele, es földz jól, ha azt akarod, hogy szep veres legyen, ves malua rosatis bele, a' uagy piritot kenyeret, az utan szürd megh, jo leszen.*

- 60 *Köröl valo oruosság.* Szed ki az kecske rago fanak az bimbojat, azt aszald megh, törd megh porra, ad ugy rosa vizben megh innya, köuet megh ronttya benne, igen jo szerszam. Probatum est.
- 61 *Momortika olayt igy csinaly.* Az momortikat megh kel aprora metelni, es fa olayban kel hanni, annak utanna földz erőssen, es megh szürd.
- 62 *Leues orbanczrol.* Erös eczetet, grispan, galiczköuet, meni az grispan, fel anni legyen az galiczkö, hogy megh for, az utan kel az eczetet bele uetni.
- 63 *Vad husrol valo por.* Galiczkö, timsot, az timsot megh kel egetni, az galiczkö nyersen, es megh kel törni mind ket felet, az utan egy kis ciroboriumot kel hozza csinálni, jo leszen.
- 64 *Nyers citriumot igy csinaly.* Terpentinat, temjent, tikmony szekit, galiczköuet megh kel (fözni) törni erőssen.
- 65 *Fekete viz.* Lugot, timsot, rosa pogacsat, galiczkövet megh kel fözni.
- 66 *Az mely aszonyi allatnak az mellye megh dagad.* Reghi viaszat, iros vajat, az bodzafanak faragd el az felsö heyat, az alat ki zöld heya van, hancs azt, azt az három szerszamot földz megh erőssen, hogy ugyan megh pörgölödyek, annak utanna hogy ki veszed az tüztöl öncs egy kicsin fa olayt köziben, ugy csinalt, mint egy citrumot, azzal kennyed az aszonnak az mellyet. Probatum est.
- 67 Ha ki fakad, ha szaz lik volna raytais, megh gyogyul. Vegyed az malua füuet, kit hinak pap saytnak, es az hol nötelen legent temettenek, vegy egy marok földet, ismet edgyet, harmadszor is edgyet, harom fel marok földet, s megent kabola huyat, ezeket ez harom szerszamokat földz megh erőssen uy fazekben, az levevel mossad az sebet, az levelet ragd az sebre, megh gyogyul harom hetre.
- 68 *Veres ir dagadasrol.* Vegy egy meszel mezet, osztan timsot, galiczköuet, grispan, erös eczetet, ezeket lassu tűznel megh földz, keverven mind addigh, migh megh veressöl.
- 69 *Az mely embert megh ütnek, es sebe nincs, csak megh dagad, arrol valo.* Vegy popiomot, az menyit akarsz, timsot, galiczköuet, egy kicsin grispan, ezt az harom szerszamot megh törd, ves popiomot bele, egy tikmony fejeret ves köziben, törd erőssen öszve öket, mind tüzesseget, mind daganattyat el uezsi, es felül eczetes ruhaval kel kötni.
- 70 *Colicarol valo bizonyos dologh.* Keresd megh az vakondakat, ved ki az mayat, süsd megh, ed megh, azzal mindgyart megh ál.
- 71 *Szem fajasrol valo jeles viz es sokszor megh probaltatot dologh.* Rosa viz ket latt, gyöngy viragh uize kett latt, csukor kandli ket latt, kamfor kilenczuen harom [!] latt, eget timsois annyi, menyi canfor, az canfort törd megh mondola maggal edgyüt, nad mezet azonkeppen, ezeket az szerszamokat timporald öszue, es csinald egy üueghben.
- 72 *Szem fajasrol valo.* Euphrasia viz negy latt, rosa viz ket latt, eökör fark uiz ket latt, timsot ket latt, tikmon fejere egy latt, ezeket habard öszue, hogy taytekozzek, marcz ruhat bele, kösd az szemere, megh gyogyul.
- 73 *Dühös eb marasrol.* Keresd fagyal ferget, es Jsten ünöjet, apiom vizet, aszald megh ezeketh feir borban, földz megh, ad megh innya.
- 74 *Az kiben kigyó vagyón.* Az esztragh feszket megh az minemü köuet benne talalsz, törd megh, ad megh innya.

- 75 *Ugyan azonrol.* Keres az barazdan billegető madarat, avagy az fiat, szarazd megh, törd megh, ad megh innya akar borban, akar vizben.
- 76 *Kinek széki megh ál.* Az malyuat pare modra megh főzni, azt enni igen jo, masodszor az eb szöllőnek ved vizet, es ad megh innya, az sonkolyat penigh kösd az agyekara, megh ereszti.
- 77 *Has ragasrol valo.* Feicr malvat, barany ürmet, szekfü egy arant legyenek, olayban, borban föld megh, az utan törd köziben, es kis dioni tormat, ezekből csinaly egy kis flastromot, ted az köldökere. Sanabatur probatum est.
- 78 *Hidegh lelesről valo.* Az ebben valo legyet keres kettőt, szarazd megh, ad meg innya.
- 79 *Has ragasrol valo.* Az nadaly töuet szarazd megh porra, es egy darab lepes mezet tegy egy tanyirra, es az ki ki foly belöle szin mez, csinaly egy darabot, mint egy liktariumot, es azt egye estue es reggel.
- 80 *Az mely ember heüsegben van.* Az görög dinnyenek az maguat vegyed, es szarazd megh jól, s törd megh.
- 81 *Az kinek gyomra fay.* Az körös fanak az hayat aszald megh, törd megh, föld megh feir borban, ad megh innya. jo. jo. jo.

Medicinae ex aliorum doctorum libris collectae.

- 82 *Hurutrol.* Az csukart vesd talban, mint egy dio heyban az menyi terne anynyit, tölcs vagy negy penzara eget bort rea, gyuycs megh rayta, had egien egy keuisse, de alolis megh keuergesd, szürd megh ruha altal, id megh.
- 83 *Szemnek valo viz.* Az kakuk fünek az viragiat, szarka labnak az viragiat, az ökörfarknak az viragat hogy megh erik, szed megh, ez haromfele viragokat ted egy tiszta medenczeben, tölcs bort rea, ha szinten egy icze nem leszenis, ves nad mezet bele, vagy egy fel dio (hinnyit), ket borso szemni grispanit törue, ket fel marek soót, vagy ket penz ara eget bort, ted az melegre, had allyon az melegen vagy negyed napigh. De mindennap megh kevergesd, hogy harmad vagy negyed resze el apat volna, szürd megh az medenczeben, az medenczeből az üvegben, s ely vele az mikor kel.
- 84 *Halyogrol.* Mikor nyulos, akkor kel vele megh löni ezeket öszue timporalvan, ugy mint rosa vizet, egetet bort, mercuriumot, es az szemeben kel cseppenteni.
- 85 *Gyomorra valo flaustrum.* Mezet melegics megh, szölkfüvet, polaynakis az viragat, feier irömmek az viragat, mentatis törü bele, es ros lisztetis ves bele, gyömbert törve, szerecsen dio viragat, szekfüvetis, kormotis vakary bele egy kicsint, hogy fekete legyen töle, ha penigh osztan ezeket öszue töröd, kösd rea az gyomrara jo melegen.
- 86 *Az mely ember nem emeszthet.* Az katangh koronak az gyüikeret föld megh tiszta feir borban, es ad megh innya.
- 87 *Szem fajás ellen.* Az kigyó hagymanak feir viraganak ved vizet, bocsasd az szemeben, ha ver vagon rayta, el oszol.
- 88 *Kelés ellen.* Fa olay, o hay, becsi szappan, fenyümagh, birs alma, eget bor, tikmony fejere, ezeket egyben kel timporalni, es ezzel kel kenni.
- 89 *Vizketegh ellen.* Az kakuk füvet föld megh jól vizben, es annak az leveben mosd minden testedet, az mely vizket, mennel melegebben el törheted.
- 90 *Düböt eb maras ellen.* Fagyal ferget, a' vagy körös fa ferget, Jsten ünöjet, appron törjed, sallyat feir borban megh kel főzni, es azt kel megh innya adni.
- 91 *Veres szemről.* Az rutanak, kömennek, egerfarknak ved vizet, es egy keucs vizben elegics öszue, es erezd az szemeben.

- 92 *Az kinek az torkaban kéel.* Az sallyat vizben főzd megh, ad megh innya, el oszol.
- 93 *Orbanczrol.* Erös par lugh, galiczkö, es kanfor, ezeket timporald öszue, es mossad, kennyed uele.
- 94 *Fene ellen.* Elegics öszue göröghe fejeret mezzel, es kend azt rea, megh gyógyul.
- 95 *Keö ellen.* Petreselmet, tormat, mind tövöstöl, vizi mentat, szekfüvet kel az fördöben jól megh főzni, es megh kel benne förödni az embernek.
- 96 *Fogh fajasrol.* Az isopot vizben főzd megh, es az fogadat mossad vele. Megh gyógyul.
- 97 *Az kinek az iz eszi az szajat.* Tölcs bort egy fazekban, keres szerecsen diot, mind viragostol, gyömbert, nad mezet, timsot, ezek közül az mellyet megh kel törni, törd megh es vesd bele, főzd megh erőssen, mossad az szajad vele, de először tiszta vizben, estue es reggel, az utan erőssen mossad uele.
- 98 *Ha kinek füle ki fakad.* Keres egy nagy fő veres hagymat, kerekics ki az szarat, tölcs fa olajt rea, az kit kikerékitesz, mesd igyenesen rea, süsd megh paras hamuban, tisztics megh, facsard ki az leuet tiszta ruha által, es tölcs az füleben, s megh gyógyul.
- 99 *Az kin senedek volna.* Az kömen gyükeret ted mosarban, oh hayat köziben, törd megh erőssen eddgyüt, ves ket penzara kenesöt köziben, es azzal kennyed.
- 100 *Fogh fajas ellen.* Keres fekete gyopart, ted egy tiszta csuporban, tölcs tele jó borral, kenyer heya alatt főzd megh azt jól, az mint el tühreted, melegen ved az fogadra.
- 101 *Hurutib ellen.* Sallyat, isopot, feir ürmet, rhetoricat, fenyő magot, centaureat, papa füvet, rutat, gyömbert, ezeket kenyer hay alatt megh kel főzni borban, es melegen kel vele elnie, es megh kel innya adni.
- 102 *Has fajas ellen.* Az sallyat es az fodor mentat főzd megh feir borban, ad megh innya.
- 103 *Korsagh ellen.* Az lud eperjet [!] tölcs egy üveghben, es tölcs valami keves bort rea, ad azt megh innya.
- 104 *Hurutt ellen.* Fokhagymat, tikmony heyat törd öszve, es tüznel megh kel kenni az mellyet.
- 105 *Contra dissenteriam.* Az ros lisztet megh kel szitalni, es tikmony szekiben igen erőssen megh kel gyurni, es annyira kel el nyujtani az menyü hoszu az gyermek hasa, es azt forroval megh kel ereztetni, s az gyermek hasat megh kel mezzel kenni, es melegen kel rea kötni, mind annyira, valamigh az hasat el eri.
- 106 *Tetü ellen.* Az rutat megh törven facsard leuet, kend megh az tested vele, es el futnak.
- 107 *Szü nyilallasrol.* Az Szent György viragat hand borban, es ad megh innya.
- 108 *Szü fajasrol.* Az ciphrust morsold megh az kezed között, es tölcs bort rea jól, es ad megh innya.
- 109 *Balba ellen.* Az köz fagyalt törd megh egy üy fazekban, ted bele, oda gyülnék.
- 110 *De eadem.* Tiszta edent keny megh barany fadgyuval, de szarazon legyen, oda gyülnék.
- 111 *Legyek ellen.* Az szapora fünek az maguat törd megh, elegics öszue vízzel, hincs megh vele az hazat, mind el futnak.
- 112 *Vér allatas ellen.* Az csanal leuclet törd erőssen, tölcs eczetet rea, kösd az sebre, megh áal.
- 113 *Az mely aszonyi allatnak teje nincsen.* Az malvat főzd megh es igya megh, megh az baromnakis jól.

- 114 *Egés ellen.* Az szakot egesd megh, es hincs be vele az egest, es addigh le ne oldgyad, az migh megh nem gyógyul.
- 115 *Nattharul.* Vegyed az uti fünek az maguat, földz megh azt borban, mezben reggel ad megh innya.
- 116 *Saár ellen.* Vegy tiz szem borsot, egy fő fokhagymat, törd megh, es szüörd megh eddgyüt egy kis melegh vízben, id megh ejomra.
- 117 *Bolondulasrol.* Az pavanak az ganejat aszald megh borban, es eczetben ad megh innya.
- 118 *{Szem} Fő fajasrol.* Az sallyat törd megh tikmon fejerevel, es eczettel elegicz megh, kösd az {szemere} fejere.
- 119 *De eadem.* Az földi töknek az gyükeret, o hayat, fa olayt, mezet, eget bort, viaszat, jol ezeket egyben elegics, forrald megh jol, es ezzel kend az mely felöl faáy.
- 120 *Szem fajasrol.* Az kakuk fünek ved vizet, es erezd az szemeben.
- 121 *Fő fajasrol.* Vegyen piritot kenyeret, es asztassa megh borban, es kösse az nyaka csigajara.
- 122 *De eadem.* Az kükin tövisknek az gyapjat eczetben megh kel forralni, azzal az fejet mosni. Megh gyógyul.
- 123 *Mozgo fogh ellen.* Az tarkonnak az gyükeret földz megh eczetben, es mosd gyakorta az fogadat, megh erőssiti.
- 124 *Contra dentes immundos.* Az rosa pogacsat földz megh borban a' vagy eczetben es mossad gyakorta vele az fogadat, megh gyógyul.
- 125 *Fogh fajás ellen.* Az nadnak az tövet tarka füvel megh kel törni, es ted az fogadra.*
- 126 *Az kinek melle ye faáy.* Az feier ürmet melegics megh, es kösd rea.
- 127 *Az mely csecs ki akar fakadni.* Az feir ürmet földz megh vízben, kösd rea, es nem hadgya ki fakadni.
- 128 *Fogh fajás ellen.* Az melegh tormat ted rea, es el allattya.
- 129 *Ha madarat akarsz foghni.* Keres ökör epet, es főz buzat benne, hincs oda, hol az madarak jarnak, es mihelyen esznek, el nem mehetnek.
- 130 *Az mely lonak az nyeregh az batat megh töri.* Appro boytorjan poraval hincs megh, megh gyógyul.
- 131 *Az kinek szeme fáy.* Az nad mezet faragd az aszonyiallat tejeben, hogy el olvadgyon jol benne, az fajo szemeben kel cseppenteni. Megh gyógyul.
- 132 *Hidegh leles ellen.* Az beka tekenöt egesd megh, ted porra, ha az hidegh el akarna lelni, id megh borban.
- 133 *Negyed napi hideghről.* Az egerfark füvet földz megh borban, es id megh, es el hadgy.
- 134 *Az kinek varas az feje.* Az oh reghi szalonnanak az köverit vayal es viaszal olvazd öszve es azzal kenneyd.
- 135 *Az ki nem ganajolhatik.* Az malyvanak az tövet földz megh kenyer hey alat, es id megh.
- 136 *Az ki vert vizellik.* Hat fő fokhagymat töröy megh, es id megh vízben.
- 137 *Etetesről.* Appro boytorjant földz megh borban, es igya az megh etetet ember, mikor dagad.
- 138 *Azonról.* Az nyulnak es az szarvasnak az szeme körül az mely kenet van, azt es az fekete nadaly füvet törd öszve, es az tűz mellet azzal kenegesd.
- 139 *Ferfiusagot indit.* Az len magot törd megh borsal, mezzel, szerecsen dioval, hincs porral öszve, ha megh eheted hurutot gyógyit, es neveli az ferfiusagot,

- mint az borsfü, ha mezben, vízben főzöd az len magot, azt iszod. Az maguat törve az daganatra teszed, minden dagadast, faydalmat, has fajast gyógyit.
- 140 *Hagymaz ellen.* Kend megh az testet len magh olayal, es el nem hatalmazik rayta.
- 141 *Has fajas ellen.* Az feir irmet forrald megh uy fazekben erős eczetben, es kösd jo melegen az hasara.
- 142 *Hidegh leles ellen.* Ved vizet az iremnek, egyelics nad mezzel es id megh.
- 143 *Süketsegről.* Az kigyó hagymanak ved vizet, es erezd az füleben.
- 144 *Meridgy ellen.* Keres eb ganeyt, főzd megh mezben es kösd rea.
- 145 *Reghi turos labrol.* Mosd megh az sebet, es az kormot szitald megh, es hincs be vele.
- 146 *Kelevenes viszketegbről.* Ved vizet az tormanak, törd megh, es facsard megh, timporald öszve mezzel, es igen jo rea kötni es kenni.
- 147 *Ver korsagbról.* Ros lisztet gyury öszve mezzel, es keves tehen ganejaval, süs pogacsat belöle, es ad megh enni.
- 148 *Pokol var ellen.* Gris pant, kinkövet, galiczkövet, erős eczetet főzd egyben, az-zal kend.
- 149 *Orbancz ellen.* Kender magot főz megh vízben, szürd megh, es ös eczetet rea, marc z ruhat bele, kösd rea.
- 150 *Varas labrol.* Bor sepröt, seprü fünek az maguat, ros lisztet timporald öszve hidegen, de megh ne főzd, kösd rea ruhaval.
- 151 *Az ki nem ganajolhatik.* Mezet, fenyü viaszt, szappant, fa olayt főzd egyben, ad megh enni.
- 152 *Meredek ellen.* Az csöngö füvet megh kel törni, es szitalni, es vele edgyetemben az rosa pogacsat, borral megh kel öntözni, es mezben megh kél főzni, ru-hara kenni es rea kötni; az magy sarlyat 'rege' kel 'parotni', rea kél kötni a' vagy az cyprus viragat eget borban hanni es innya.
- 153 *Nyilallas ellen.* Isopot es az kek liliumnak az gyükeret főzd megh, fele legyen bor, fele viz, es es [?] kömen magot bele bocsas, es egy kicsin mezet, id azt.
- 154 *Torok gyik ellen.* Ved az kakuk füvet mind viragostol, törd megh jól, es ad megh innya.
- 155 *Kopasz fő ellen.* Az vakondakot nyuzd megh, szaggasd megh, ted porra, es ha hajat akarsz nevelni, kend megh fa olayal, es hincs megh vele.
- 156 *Hidegh lelesről.* Az uti fünek ved vizet, es id megh.
- 157 *Hurutrol valo.* Egy pohar bort forraly megh, ves vajat bele, es saphrant, me-legen, mint el türheted, id megh, es el hagy az hurut.